

ОЛЕСЬ ГОНЧАР І ЗАПОРІЖЖЯ: ЩОДЕННИКОВА РЕЦЕПЦІЯ**Галич О. А.***Національний університет водного господарства та природокористування*

halich48@ukr.net

Ключові слова:

щоденник, історія, культура, мова, екологія, козацтво.

У статті аналізуються жанрово-тематичні особливості щоденників Олесь Гончара, уточнюються генологічні параметри творів, зокрема записів про Запоріжжя, його історію, культуру, промисловість та людей, роздумів письменника над сучасним та минулим козацького краю. Розглянуто характер вияву художнього начала в корпусі авторських різночасових щоденникових текстів, що мають всі ознаки літератури non fiction, простежено, характер та специфіку творення образу промислового міста з непересічною історією та спрямованістю у майбутнє, талановитими й працьовитими людьми. Доведено, що рецепція Запорожжя у щоденниках Гончара пов'язана із широким колом суспільних питань, проблем економіки, екології, демократії, мови.

Актуальність цієї розвідки полягає в документальному уточненні історії української літератури, пов'язаної з відображенням у щоденнику Олесь Гончара його контактів із запорізьким краєм. Частково це питання ми висвітлювали в статті “Петро Ребро і Олесь Гончар: документальний дискурс” [5], а також воно розглянуто в працях П. Ребра [14] та О. Стадніченко [15]. Варто додати: щоденник в історії української літератури не раз зазнавав суттєвих трансформацій, модифікацій і жанрових видозмін, аж поки не перетворився в жанр сучасної літератури non fiction. Про щоденник як мемуарний жанр нам уже доводилося писати [1], [2], [3], [4], [6], [7], [8], [9], [10], так само як і про щоденник Олесь Гончара, але питання “Олесь Гончар і Запоріжжя” в його творі досі залишалося поза увагою. Отож, метою цієї розвідки є з'ясування щоденникової рецепції “Олесь Гончар і Запоріжжя”.

Для канонічного щоденника як жанру мемуарної літератури притаманні щоденні або відносно регулярні записи автором свого ставлення до певних фактів чи подій, учасником або свідком яких йому довелося стати. Своєрідність цього жанру полягає в тому, що в щоденнику не може бути єдиного сюжету, також у ньому відсутній спільний ідейний зміст. Естетичну цілісність цьому жанру забезпечує сам автор. Його щоденні (більш-менш регулярні) роздуми, оцінки, міркування, сумніви, переживання ніби нанизуються на єдиний стержень, надаючи щоденникові певної, досить умовної завершеності. Жанровими рисами щоденника є хронологічна послідовність записів, часто з конкретною вказівкою на дату їх здійснення; можуть траплятися записи, зроблені в ретроспекції. Щоденнику також притаманні документальність, уривчастість, фрагментарність, різка зміна стилів і ракурсів зображення, літературна неопрацьованість фрази, стилістична її незачесаність, часом обірваність на півслові, інколи незавершеність думки. Ще щоденникам притаманна суб'єктивність думок, оцінок і суджень.

Перша згадка про Запоріжжя в щоденниках Олесь Гончара стосується травня 1951 року. В'їжджаючи до міста з півдня, письменник милується панорамою великого промислового міста, звертаючи передусім увагу на його індустріальний гігант – Запоріжсталь:

“Запоріжжя (з боку Мелітополя). Опівдні.

За десяток кілометрів уже видно панораму міста. Розкинулось на пагорбах, гармонуючи з навколишніми просторами. Затягнуте імлою і димом. Вдається в небо димарями, щоглами, корпусами Запоріжсталі. Білють і червоніють дахи з-поміж зелені.

Все силуетно, нечітко крізь сонячний туман сяючого півдня” [11, с. 138]. Урбаністичний пейзаж (нечіткість силуетів, поданих через сонячний туман) набуває в Олесь Гончара імпресіоністського забарвлення.

Ще кілька записів датуються травнем 1958 року. Перший нагадує мінізамальовку з натури, де занотовано фрагмент розмови молодих робітників, які не хочуть трудитися на підприємстві із шкідливими умовами праці. Якщо в попередньому записі відчувається захоплення письменника індустріальною панорамою Запоріжжя, то тут звучить певна тривога з приводу екології в місті: “З а п о р і ж ж я. Молоді робітники:

– В той цех? Ні. Багато газів і мало вітамінів” [11, с. 237].

Інший запис – це відомий вислів про моряка, який фактично й моря не бачив. Запис доповнено словами про духовий оркестр, який, очевидно, Олесь Гончар почув у Запоріжжі. Це – робочі записи, які автор занотував у щоденнику, щоб вони, можливо, були використані в художніх чи публіцистичних працях письменника: “З а п о р і ж ж я. Моряк! Сім літ морячів і моря не бачив.

Оркестр духачів іде...” [11, с. 238].

Олесь Гончару подобалися околиці міста, де проживали молоді робітники, про що свідчить запис від 14 травня 1958 року: “Йому подобались робітничі

околиці з парками, де все просто і робітничка молодь живе в нехитрих веселощах...

Хлопці з чубчиками на лоб (стрижені під бокс), в курточках, упевнені, веселі, а руки – трудові” [11, с. 238]. У цьому ж записі є ескізний колективний портрет молодих робітників Запоріжжя, з якими Олесь Гончар пов’язував майбутнє держави.

На окрему розмову заслуговують записи, у яких згадується ім’я знаменитого українського садовода-селекціонера Михайла Федоровича Сидоренка (1902 – 1989), котрий тривалий час був директором Мелітопольської дослідної станції садівництва. Олесь Гончар познайомився з ним на початку п’ятдесятих років, коли збирав матеріал до повісті “Микита Братусь”, прообразом головного героя якої став Сидоренко, земляк письменника, він народився на Полтавщині.

У щоденниковому записі від 21 травня 1951 року вперше згадується ім’я знаменитого селекціонера. Олесь Гончар занотовує спогад Михайла Сидоренка з часів колективізації в селі: “Мих. Федорович (Сидоренко, директор садстанції в Мелітополі) розповідає, як в колективізацію його, студента, баби ворітьми ледве не задавили. Не пускав їх до гамазейв розбирати посівматеріал назад по дворах. А на дверях замок, плomba з печаткою. Перед печаткою зупинилися, вагаються, бояться.

– Ну, хто перший торкне? Бачите печать!..” [11, с.140].

Далі, у записі від 18 червня 1959 року, автор щоденника занотовує епізод з часів голодомору, який він теж почув від директора дослідної станції садівництва, котрий своїм розпорядженням урятував десятки голодних мешканців міста: “Мелітополь, садстанція. Мих. Фед. (Сидоренко) розповідає:

– 1933 рік, голод. В червні, коли почали достигати черешні (а хліба ще зелені!), горожани натовпами приходять на І-й участок – збирати черешні, щоб найняли. А ледве тримаються на ногах, кого навіть підтримують... Приходжу вранці, а зав. філії сортирує людей: ви сюди, ви сюди...

– Репенчук, що ти робиш оце?

– Відбираю, бо, бачите, там такі, що більше з’їдять, ніж нароблять.

– Дай кошки всім.

– Не вистачить.

– Відра!

– І відер не вистачить!

– Решета роздай...

І пішли голодні, пухлі люди між розкішними черешнями, що так і горять на сонці, як поліровані: Франц рожевий, Жабуле аж чорна, гібриди різні...

Звичайно ж, у перший день пооб’їдалися і за животи хапались, корчилились під деревами, а тоді день відомо стали кращати, дівчати порум’яніли – без хліба, на самих черешнях! – і ви глянули б, якими стали через два тижні ті дівчата! В світі не було красивіших, як оті дівчата наші черешневі, черешнями врятовані...” [11, с. 247].

Востаннє згадка про Михайла Сидоренка зафіксована в записі від 30 липня 1994 року, менше, ніж за рік до смерті письменника. Олесь Гончар виношував задум “написати книжку під назвою “Людське”. Одним із героїв такої книги міг бути й знаменитий садівник з Мелітополя: “Ось хоч би Михайло Федорович Сидоренко, мелітопольський садівник, батько всіх черешневих садів, що ними славиться наш Південь... І він, і дружина його – обоє полтавці, мої земляки, а хто їх згадає, як не я? Та чи встигну? Він справжній вчений-селекціонер, вона – проста селянка (здається, без усякої освіти, але який розум природний і яка добра душа, які незрівнянні полтавські борщі вмiла нам готувати!.. Михайло Федорович завжди усміхнений, привітний, а вона сувора, аж ніби на когось сердита, але яка гармонійна була пара...” [13, с. 538]. Запис містить ескізні портрети відомого селекціонера та його дружини, гостини в яких назавжди запам’яталися авторові щоденника.

Одна із згадок про Запоріжжя пов’язана з Олександром Довженком, котрий, мандруючи вниз по Дніпру, спостерігаючи за похмурими бетонними шлюзами Дніпрогесу сказав: “Отут би висікти на стінах шлюзу десять – двадцять тисяч прізвищ будівників Дніпрогесу. Уявляете, з яким почуттям ці прізвища читали б через сотні, через тисячі літ” [11, с. 156]. Цей короткий запис ще раз нагадує про романтичну вдачу знаменитого режисера, який увійшов до історії пропозиціями своїх гігантських проєктів, які так і залишилися нереалізованими.

Ще один запис, зроблений 17 квітня 1960 року, свідчить про те, що письменник нотував невідомі, часто засекречені сторінки Другої світової війни, які, можливо, у майбутньому стали б епізодами нових творів: “В 3 а п о р і ж ж і, в обкомі партії (зав. відділом агіт. і пропаг.) колишній офіцер, розповідає:

– 1945, наступ в Маньчжурії, бурхливий, навальний... Їсти нічого, їдять якихось звірків – пацюки не пацюки...

І ось всю дивізію раптом загнали між сопками, оточили танками – і не виходь! Вогонь. Думали, що заразились чумою від тих звірків (бо навесні вони справді носії чуми). Ждуть, що там епідемії, вимерли всі, а вони – ніхто не хворіє, тільки голодні до божевілля.

Лише через кілька тижнів зняли цей жахливий карантин.

Ось це війна. Це – драма. Жертвують дивізією, щоб врятувати всіх інших.

Але дивізії від цього не легше. Головне, щоб ніхто й нічого не знав. Медикаментів не було. Продукти скидали з літаків на ті їхні нещасні сопки” [11, с. 252 – 253].

6 червня 1967 року Олесь Гончар побував на Хортиці. Відвідини цього острова надихнули його на запис, де фіксується флора і фауна легендарної місцевості, і все це пов’язується з козацьким минулим України: “Вже не весна, початок літа, а в Запоріжжі на Хортиці витьохкують солов’ї. Чого так пізно? Чи парубки одинокі? Чи що після дощу?

Хортицьких плавень зелена фантазія, солов'ї, і зозулі, і задума вечірнього Дніпра... Хто тут стояв у дозорах? Скільки пісень тут було переспівано, скільки дум передумано... Музична балка... Острів Байди..." [11, с. 423].

Афористично й романтично звучить резюме до цього запису: "Тут починалась молодість нації..." [11, с. 423].

Далі в цей же день Олесь Гончар відвідав знаменитий запорізький дуб, що ніби береже історію південного краю: "А Запорізький дуб всихає. Підступили підгрунтові води (від дніпрогесівської греблі), і 700-річний велет, сучасник половців, вимокає корінням, суховершинить".

І охоронець дуба старий козарлюга Дейкун у присмутку зараз, хоче знайти порятунок у дренажах" [11, с. 424]. У записі згадується ім'я старого охоронця дуба Дейкуна. Цікавим моментом є те, що письменник використовує в записі авторський неологізм "суховершинить".

Запис від 8 червня того ж року свідчить, що Олесь Гончар цілий день провів на Хортиці. Він згадує місцини острова, пов'язані з іменами відомих з історії українських діячів, відзначає гармонію минулого й сучасного і знову наголошує на унікальності флори Хортиці: "Цілий день на Хортиці. Січові Ворота. Скеля Святослава. Урочище Сагайдачного. Т. зв. Сіркова могила. І ще одна могила в синім тумані васильків... Все свята земля. Скелі і гребля Дніпрогесу – в дивній гармонії. Все дихає величчю. І ця хортицька флора цілинно-степових трав, трав козацьких, полонецьких, цей килим вічності! Все хвилює. І дихаєш тут на повні груди" [11, с. 424].

Запоріжжя знову з'явилося в щоденнику Олесь Гончара в записі від 7 січня 1971 року. Очевидно, що в цей день письменник не перебував у цьому місті, але написав власний роздум про роль Запорозької Січі в історії, зробивши наголос на відсутності єдності в середині українського козацтва, що стало причиною їхньої поразки і руйнації Січі: "Де солідарність – там поразок не знають. Січ Запорізьку не зломали б війська підступних царициних сатрапів, якби не оті протиріччя та чвари, що роз'їдали козацтво зсередини. Не було єдності між Кошем і гетьманською та слобідською старшиною. Роками їх знекровлювала ворожнеча. А Текелі прийшов уже добивати" [12, с. 79]. Згадка імені генерала-аншефа Павла Текелі, що мав сербське коріння і який за наказом імператриці зруйнував Січ, свідчить, що Олесь Гончар ретельно вивчав історію запорізького краю, причини його занепаду у XVIII ст.

Чергова згадка про Запоріжжя пов'язана з реакцією в регіонах на роман "Собор" Олесь Гончара. Письменника обурило те, що від нього вимагали каяття за нібито антирадянський роман: "Вам не потрібна моя правда. Вам потрібна брехня. Газети захиляються брехнею (запорізькі та ін.)" [12, с. 18].

Автор щоденника аналізує ситуацію навколо роману в Запоріжжі: "Розповідають, що робилося в Запоріжжі під ту "соборну кампанію". Як барикадно

ділилися люди. Як фальшували, умовляли, тягали... І як стійко трималася інтелігенція. Люди з посадами значними казали так:

– Чорноробом піду, а брехати в цьому не стану.

І як злякались, розгубились Ватченкові підбріхувачі. Вперше зустріли відкритий опір інтелігенції. Були навіть листівки студентські. Кафедри, збори висловлювали відверто антишовіністичну позицію. Здається, й голова облвиконкому на цьому постраждав: хоча й після "втихомирення", а все-таки його зняли.

У газеті запорізькій з'явилась одна з інспірованих рецензій. Пише, мовляв, про дими. А в нас тут яке повітря: дихаємо не надихаємось... І в цей день як війнуло, як потягло такою хмарою, що все місто чхало. В тролейбусах, в чергах тільки й чути було:

– Оце "дихаємо не надихаємось", –

цитували статтю Натансона.

А вітальні телеграми, що їх посилало Запоріжжя до 3 квітня (68-го), всі перефотографувались і потім лягали в обкомі на стіл – як звинувачення" [12, с. 80]. Письменнику імпонувало, що в середовищі запорізької інтелігенції знайшлися мужні люди, які всупереч ідеологічному натиску зуміли відстояти свої переконання, зайняли правильну позицію, не піддалися на інсинуації натансонів. Підтримку запоріжців він відчував у листах: "Запоріжжя. Читачі з гарячими серцями. З козацькими. Питають, чи правильно розуміти передмову до "Кобзаря" (серпень 1968) як відповідь тим, хто ширив чутки, що "автор зараз переробляє роман..." То була відповідь на всі брехні та провокації. І читач саме так зрозумів" [12, с. 96].

8 серпня 1971 року Олесь Гончар побував на Кам'яній Могилі поблизу Мелітополя. Його зацікавила ця давня пам'ятка культури, що колись виконувала роль вівтаря при відправленні язичницьких обрядів. Там збереглося чимало наскальних малюнків і старовинних письмен. Про відвідини пам'ятки свідчить лаконічний запис у щоденнику: "Оглядали Кам'яну Могилу біля р. Молочної. Сумно жила первісна людина. А річка Молочна чудова" [12, с. 97]. Невідомим залишилося те, що викликало запис про сум первісної людини в Олесь Гончара, але в музеї можна побачити наскальні малюнки із зображенням численних птахів і звірів (мамонт, бізон, олень), що колись населяли місцевість поблизу річки Молочної.

Через рік, 8 – 11 липня 1972 року письменник знову відвідав запорізькі степи, Кам'яну Могилу, про що йдеться в записі до щоденника: "Запоріжжя, степи. Савур-могила. Синя могила. Сива могила.

"Укр. держ. степовий заповідник, відділення Кам'яні могили" [12, с. 119].

Перелік степових пам'яток, одна з яких (Савур-могила) виходить за межі Запорізької області, свідчить про інтерес письменника до їх назв. Не забуває автор щоденника звернути увагу на барви місцевих квітів, що нагадали йому своєю тональністю картини французьких імпресіоністів:

”Барви степових квітів не кричать, туманісті, сивуваті, напівтони як у франц[узських] імпресіоністів” [12, с. 119].

У цьому ж записі Олесь Гончар перерахував назви козацьких столиць: “Самі столиці:

Хортиця

Токмак

К. Дніпровське

Ногайськ” [12, с. 119]. Першою з них він називає Хортицю.

Олесь Гончар занотував думки людей, з якими він зустрічався в південних селах, згадав імена селян, що розповідали йому про минуле: “Був я малим, тут, в цій річці, ще коней купали, а зараз... горобцю по коліна.

Коли хто виїздив із села, Дмитро Дереза казав:

– Розносить вітер козацьке насіння. Чубате лицарство.

Калюжний згадує степи, де вогняна боротьба йшла, хліба горіли, скирти, стайні, а по степах коні блукали бездомні з фанерними дощечками на шиях:

“Ходжу-блукаю

Созу шукаю”

Дідусь: не боявся ні тучі, ні грому!

Диких коней ловили: впіймають – три дні не їсть, здохне, а не їстиме в неволі” [12, с. 119].

Запис містить згадку про недалужного сибірського чиновника, який вважав Україну розсадником націоналізму. І тут же згадує про Токмак, колишню половецьку столицю: “Десь у Сибіру Запорізькому театру партчиновник:

– Україна – розсадник націоналізму. Царі не доби́ли, то ми доб’єм.

Але, звичайно ж, російський народ з цим чиновником не має нічого спільного.

Токмак – половецька столиця. Це, мабуть, на нього йшов князь Ігор” [12, с. 119 – 120].

Ще один запис від 22 липня 1972 року містить свідчення про політ до Запоріжжя на літаку, в якому була вбита стюардеса Надія Курченко: “Летимо на Запоріжжя. В літаку фото Наді Курченко (стюардеси). Це в цьому літаку вона загинула від руки вбивці” [12, с. 120].

Очевидно, що із Запоріжжя Олесь Гончар вирушив на південь, марно продовження запису – це степовий, а потім морський пейзаж, досить пластичний, насичений помаранчевими і білими кольорами: “А тут, в запорізьких степах: суха спека, вітер палений, юга-мла, і сонце сідає в суху оранжеву бурю...”

Штормить море, викочує білі буруни, а над ним уже місяць уповні біжить по небу (певне, тому біжить, що хвилі біжать)... І пізній вечір. Море, море в своїй лисності, шум простору – велич! Велич природи... Уже нікого на узбережжі. Тільки осяєне місяцем море в бурунах, та вітер кушами туї шумить, та двоє качок білих на березі – грудьми до моря... Ще хлопчик вискочив звідкись із собакою і біжить

весело, і собака кинувся купатись в оці хвилі, що стеляться” [12, с. 120].

Запис наступного дня – вечірня пейзажна картина узбережжя Азовського моря, мабуть, десь поблизу Бердянська: “І знов вечір, знов місяць, і все узбережжя розлого біліє – вічність в’яже свої кружева...”

Все тоне в шумах вітру, в шумах простору” [12, с. 120]. Продовженням цього запису є розповідь про село Осипенко, де колись була друга столиця Нестора Махна і згадка про Азово-козацьке військо: “С[ело] Ново-Спасівка (тепер Осипенко) – батьківщина П. Осипенко, а раніш козацька станиця Азов[ського] війська і друга столиця Махна. В Махна був Ново-Спасівський полк. І начштабу Удовиченко – звідси.

Цілий ряд фортець тут був, починаючи з Кирилівки. Гладкий був останнім наказним отаманом Азово-козацького війська. Він тікав до турків, за Дунай, потім повернувся з військом (сім’ї їхні турки вирізали вщент) і осів на цих землях. Тут називають Січ “катями” (по-вуличному), це ті, що втекли після розгрому Січі.

О т ж е, с і ч к а р і...

– Це ті, що втекли з Січі, – розповідає парторг колгоспу. – Потім пішли до Махна... А зараз син одного видатного махновця (Удовиченка) лікарем у Бердянську.

Ніколи ще, мабуть, нація не плодила стільки холоуїв і відступників, як у наш час” [12, с. 121].

Після цього Олесь Гончар, мабуть, у Запоріжжі вже не бував. Принаймні, наступні записи, у яких згадується запорізький край, зроблені в Києві, Кончі-Заспі, Москві.

26 травня 1982 року письменник занотував: “Уже виріс посаджений мною в Кончі каштан і зацвів. Вперше цієї весни. І дуб, син хортицького дуба, розрісся; з жолудя його колись посадив.

Зелені красені, з кожним роком розростаючись, знов і знов нагадують господареві, як швидко змигують літа” [12, с. 518]. Син хортицького дуба – це дуб, що виріс з жолудя того дерева, яке оберігав старий Дейкун.

17 лютого 1988 року в Москві Олесь Гончар нотує власні думки щодо мови навчання дітей у Радянському Союзі. У цьому зв’язку він згадує Харків і Запоріжжя, де були відсутні українські школи, а у вищих навчальних закладах домінувала російська мова: “Пленум ЦК КПРС. Питання школи. Доповідає Лихачов: “Вибір батьками мови для своїх дітей – це практика демократична”. А якщо умов для вибору нема? Як у Харкові? Як у Запоріжжі? Якщо у вищій школі національна мова нехтується?” [13, с. 178].

13 серпня 1989 року, роздумуючи про демократію в СРСР, Олесь Гончар згадав Запоріжжя і стан демократії в козацькому середовищі: “На Запоріжжі влада товариства була вища за владу гетьмана. Збираючись у похід, козаки обирали гетьмана з-поміж себе в і л ь н и м и г о л о с а м и. Ото була

демократія! Не те що тепер з нашими крющотворцями...” [13, с. 250].

2 квітня 1990 року Олесь Гончар наводить у щоденнику анекдотичний випадок, що засвідчує тверезість думки простих українців: “Фольклор. Поїхав професор від Товариства “Знання” читати лекції в Запоріжжя. Виявив бажання зустрітися в степу з механізаторами. Просвіщав. Потім зайшла мова про можливість створення другої партії. – Е, ні, – встає крутоплечий механізатор, – скажіть там, у Києві, що другу партію ми вже не в змозі будем прогдувати...” [13, с. 290].

8 серпня 1990 року Олесь Гончар захоплено пише про свято в Запоріжжі, присвячене 500-річному ювілею українського козацтва, дає оцінку владі, що довго вагалася, що їй робити: “Свято на Хортиці – 500-ліття козаччини – перевершило всі сподівання. Брало участь, кажуть, до мільйона чоловік (була ж неділя!). Офіційна влада з місцевих безбатченків спершу не хотіла цього, залякувала населення “нашестьма бендер”, але правда перемогла, народна душа відчула цю правду, тому свято й вилилося в таку грандіозну всеукраїнську акцію. Настороженість зникла, люди ніби прокинулись, на степових дорогах зерновози, що йшли на елеватори, уже, кажуть, мчали під радісне майоріння жовто-блакитних прапорів!

І владі нічого не залишилось, як вдати, що й вона підтримує ці мітинги, цей могутній самовияв нації” [13, с. 307].

Останній запис, у якому згадується Запоріжжя, точніше Дніпрогес, Олесь Гончар зробив 7 грудня 1993 року. Письменник О. Левада дав йому прочитати статтю в газеті “Товариш”, де згадувався роман “Прапорonoсці”. Оцінюючи минулі роки, Олесь Гончар сказав Олександрю Леваді: “...Чимало в житті було світлого, будувались Дніпрогеси і були хати-читальні по селах, але це не вся правда!” [13, с. 498]. І додав, “щоб була вона повнішою, треба було згадати і Соловки, і Колиму, і голодомори, і гулаги, де гинули мільйони українців...” [13, с. 498].

Отже, контакти Олесь Гончара із Запоріжжям є питанням досить глобальним, оскільки торкаються не просто фактів відвідин письменником цього південного регіону, а й фундаментальних зрізів історії України, розвитку її культури, економіки. Автор щоденника зачіпає питання екології, мови, роздумує над процесами демократизації, що розпочалися наприкінці 80-х років ХХ століття і привели до створення незалежної Української держави.

Щоденник Олесь Гончара як жанр документальної літератури не має єдиного сюжету, у ньому відсутній спільний ідейний зміст. Естетичну цілісність цьому жанру забезпечує сам автор. Його більш-менш регулярні роздуми, оцінки, міркування, сумніви, переживання ніби нанизуються на єдиний стержень, надаючи тексту відносно певну, досить умовну завершеність. Велику роль відіграє суб’єктивність думок, оцінок і суджень Олесь Гончара.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галич О. А. Війна в щоденниках українських письменників (В. Винниченко, О. Довженко, А. Любченко, О. Гончар). *Таїни художнього тексту* : збірник наукових праць / ред. кол.: Н. І. Заверталюк (наук. ред.) та ін. Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2008. Вип. 8. С. 22–35.
2. Галич О. А. “Найінтимніші записи своїх думок”: жанрові особливості щоденника В. Винниченка. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (літературознавство, мовознавство)*. Вип. 62. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. С. 42–49.
3. Галич О. А. Олесь Гончар у вимірах non fiction : монографія. Луганськ : Книжковий світ, 2011. 260 с.
4. Галич О. А. Особливості щоденника Аркадія Любченка. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (літературознавство)*. Вип. 69. Ч. 1. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. С. 121–128.
5. Галич О. А. Петро Ребро і Олесь Гончар: документальний дискурс. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2013. № 2. С. 5–8.
6. Галич О. А. Специфіка щоденника як жанру мемуарної літератури. *Література Фольклор. Проблеми поетики*. Вип. 31. Ч. 2. Київ : ВЦ “Твім інтер”, 2008. С. 5–24.
7. Галич О. А. У вимірах NON FICTION: Щоденники українських письменників ХХ століття : монографія. Луганськ : Знання, 2008. 200 с.
8. Галич О. А. Щоденник. *Література non fiction: теоретичний вимір* : монографія. Упоряд. Т. Ю. Черкашина; наук. ред. О. А. Галич. Київ : Видавничий дім Дмитра Бурого, 2018. С. 143–153.
9. Галич О. А. Щоденник як мемуарний жанр. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2013. №3. С. 31–36.
10. Галич О. А. Щоденник як мемуарний жанр: проблеми класифікації. *Вісник Луганського національного університету імені Т. Шевченка (філологічні науки)*. 2011. №3 (214) лютий. С. 105 – 111.
11. Гончар О. Т. Щоденники: У 3-х т. / упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В. Д. Гончар. 2-ге вид. Київ : Веселка, 2008. Т. 1 (1943–1967). 455 с.
12. Гончар О. Т. Щоденники: У 3-х т. / упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В. Д. Гончар. 2-ге вид. Київ : Веселка, 2008. Т. 2 (1968–1983). 607 с.

13. Гончар О. Т. Щоденники: У 3-х т. / упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В. Д. Гончар. 2-ге вид. Київ : Веселка, 2008. Т. 3 (1984–1995). 646 с.
14. Ребро П. Олесь Гончар і Запоріжжя. Запоріжжя : Хортиця, 2001. 72 с.
15. Стадніченко О. Петро Ребро: літературний портрет : монографія. Запоріжжя : Просвіта, 2012. 188 с.

OLES HONCHAR AND ZAPORIZHZHYA: A DAILY RECEPTION

Halych O. A.

National University of Water Management and Environmental Management

The problem of Oles Honchar and Zaporizhzhya is quite global, it concerns not only the facts of the visit of the writer of this southern region, but also touches on fundamental sections of the history of Ukraine, the development of its culture and economy. The author of the diary raises the issues of ecology, language, and reflects the processes of democratization that began in the late 1980s and led to the creation of an independent Ukrainian state. Oles Honchar's diary, as a genre of documentary literature, does not have a single story, nor does it have any common ideological content. The aesthetic integrity is provided to him by the author himself.

The relevance of this intelligence lies in the documentary clarification of the history of Ukrainian literature related to the reflection in Oles Honchar's diary of his contacts with the Zaporizhzhya region. The purpose is to find out the daily reception of Oles Honchar and Zaporizhzhya. In part, this problem has been addressed by us in the article "Peter Rebro and Oles Honchar: Documentary Discourse", and also presented in the works of P. Rebro and O. Stadnichenko. It touches not only the facts of the visit of the writer of this southern region, but also touches on fundamental sections of the history of Ukraine, the development of its culture and economy. The author of the diary raises the issues of ecology, language, and reflects on the processes of democratization that began in the late 1980s and led to the creation of an independent Ukrainian state. Oles Honchar's diary, as a genre of documentary literature, does not have a single story, nor does it have any common ideological content. The aesthetic integrity is provided to him by the author himself. More or less regular reflections, evaluations, considerations, doubts, and experiences of the writer seem to be strung together into a single terminal, giving the diary a relatively definite, sufficiently conditional complete integrity. More or less regular reflections, evaluations, considerations, doubts, and experiences of the writer seem to be strung together into a single terminal, giving the diary a relatively definite, sufficiently conditional complete integrity. The genre traits of Oles Honchar's diary are a chronological sequence of entries, often with specific reference to the date of their realization; although occasionally retrospective recordings may occur. His diary is also characterized by documentary, fragmentary, dramatic changes in the styles and angles of the image, sometimes the literary refinement of the phrase, its stylistic dishonesty, sometimes the brokenness in half-words, the incompleteness of thought. Oles Honchar's diaries are characterized by subjectivity and independence of opinions and judgments.

Key words: diary, history, culture, language, ecology, cossacks.